

Br: 04-905/25-4083

11. decembar 2025.

PREDMET: Izvještaj o sprovedenim javnim konsultacijama povodom pripreme revidiranog Programa pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji

U skladu s članom 13 Uredbe o izboru predstavnika nevladinih organizacija u radna tijela organa državne uprave i sprovođenju javne rasprave u pripremi zakona i strategija („Službeni list CG“, broj 41/18), sačinjen je:

IZVJEŠTAJ O SPROVEDENIM JAVNIM KONSULTACIJAMA POVODOM PRIPREME REVIDIRANOG PROGRAMA PRISTUPANJA CRNE GORE EVROPSKOJ UNIJI

U skladu s članom 12 Uredbe o izboru predstavnika nevladinih organizacija u radna tijela državne uprave i sprovođenju javne rasprave u pripremi zakona i strategija („Službeni list CG“, broj 41/18), Ministarstvo evropskih poslova (MEP) je objavilo javni poziv organima, organizacijama, udruženjima i pojedincima da se uključe u početnu fazu pripreme revidiranog Programa pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji. Javni poziv je trajao 15 dana, počev od 19. novembra 2025. godine, i isti je sproveden u formi dostavljanja inicijativa, predloga, sugestija i komentara u pisanom ili elektronskom obliku.

Javnost je imala mogućnost dostaviti inicijative, predloge, sugestije i komentare na:

- poštansku adresu: Bulevar Ivana Crnojevića 167, 81000 Podgorica, ili
- licu zaduženom za koordinaciju konsultovanja zainteresovane javnosti – Granici K. Petrić: granica.kovacevic@mep.gov.me.

Poziv je bio dostupan na internet stranici Ministarstva evropskih poslova, portalu www.eu.me, kao i na portalu e-uprave.

U okviru javnog poziva, Ministarstvo je zaprimilo predloge i sugestije od Crnogorske pravoslavne crkve i NVO Udruženje penzionera Crne Gore – za dostojan život čovjeka.

Pregled predloga i sugestija, te odgovora resora, nalaze se u tekstu ispod.

Inicijativa/predlog/sugestija/komentar 1 (Crnogorska pravoslavna crkva)

Obraćamo Vam se povodom javnog poziva Ministarstva evropskih poslova kojim su udruženja i građani pozvani da učestvuju u pripremi revidiranog Programa pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji, sa posebnim osvrtom na pitanje ravnopravnosti vjerskih zajednica i položaj Crnogorske pravoslavne crkve, te primjenu EU Guidelines on the Promotion and Protection of Freedom of Religion or Belief, koje je Savjet Evropske unije usvojio na sjednici ministara spoljnih poslova u Luksemburgu 24. juna 2013. godine.

Iako je Crnogorska pravoslavna crkva istorijska i domicilna vjerska zajednica, njeni vjernici i građani koji je podržavaju godinama su lišeni osnovnih vjerskih i građanskih prava. Ova diskriminacija ogleda se kroz pravnu nesigurnosti neravno pravan položaj, selektivnost u postupanju i nejednak pravni i finansijski tretman, te kontinuiranu povredu evropskih vrijednosti i standarda iz Poglavlja 23.

Sveti Arhijerejski Sinod Crnogorske pravoslavne crkve na svom redovnom Lučindanskom zasijedanju donio je Odluku o pokretanju inicijative za zaključenje Ugovora o regulisanju pitanja od zajedničkog interesa između Crnogorske pravoslavne crkve i Vlade Crne Gore. Tim povodom predsjedniku Vlade gospodinu Milojku Spajiću upućeno je zvanično pismo sa Prijedlogom teksta Ugovora, koji predviđa zaključenje ugovora u istovjetnom sadržaju kao i sa drugim vjerskim zajednicama, posebno u dijelu koji se odnosi na preambulu i potvrdu istorijskog kontinuiteta Crnogorske pravoslavne crkve, zatim na pravo korišćenja pravoslavnih hramova izgrađenih prije 1918. godine, kao i na pitanje restitucije crkvene imovine i druga pitanja od značaja za ravno pravan položaj Crnogorske pravoslavne crkve i punu afirmaciju njenih vjerskih prava i sloboda u Crnoj Gori.

Međutim, ovo nije nova inicijativa. Crnogorska pravoslavna crkva na zaključenje ugovora čeka godinama, jer je već u periodu 2022–2023. godine vodila razgovore sa predstavnicima Vlade Dritana Abazovića, koji su u više navrata obećavali da će CPC dobiti jednak tretman kao i druge vjerske zajednice i da će Ugovor biti zaključen u razumnom roku. Uprkos tim konkretnim obećanjima, više od dvije godine kasnije Ugovor nije zaključen, čime se CPC i dalje nalazi u položaju neravno pravnosti u odnosu na ostale vjerske zajednice.

Ova činjenica nedvosmisleno potvrđuje obrazac sistematske i kontinuirane institucionalne diskriminacije koji se proteže kroz više vlada, bez obzira na njihov politički predznak. Sveti Sinod očekuje da Vlada, u duhu ustavne obaveze o punoj ravno pravnosti vjerskih zajednica, pristupi ovom pitanju odgovorno i u interesu zajedničkog dobra društva.

Pravni osnov za uključivanje ovog pitanja u pregovarački okvir EU proizlazi iz više izvora. Član 17 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije jasno garantuje dijalog Unije sa svim vjerskim zajednicama, bez obzira na to kako ih lokalni organi tretiraju. Crnogorska pravoslavna crkva ima potpuno pravo da bude uključena u ovaj dijalog. Istovremeno, iako EU mora poštovati status vjerskih zajednica prema nacionalnom zakonu, ona ne smije prihvatiti diskriminatorski tretman bilo koje vjerske zajednice. Ako država favorizuje jednu crkvu u pogledu finansiranja, obrazovanja ili dodjele građevinskih lokacija, to je u direktnoj suprotnosti sa principima slobode vjeroispovijesti i odredbama člana 17 TFEU.

Evropska konvencija o ljudskim pravima pruža dodatni pravni okvir za zaštitu prava Crnogorske pravoslavne crkve. Član 9 Konvencije garantuje slobodu vjeroispovijesti, uključujući pravo na manifestovanje vjere pojedinačno ili u zajednici s drugima, javno ili privatno, kroz bogoslužjenje, poučavanje, praksu i obrede. Član 14 Konvencije zabranjuje diskriminaciju u uživanju prava i sloboda garantovanih Konvencijom, dok Član 1 Protokola br. 12 uz Evropsku konvenciju propisuje opštu zabranu diskriminacije koja se odnosi na svako pravo zakonom predviđeno, čime se zaštita proširuje i na ona prava koja proizlaze iz diskrecionih ovlašćenja države. Evropski sud za ljudska prava je u nizu presuda utvrdio da različito postupanje prema vjerskim zajednicama u sličnim situacijama predstavlja diskriminaciju.

Posebno značajna za položaj Crnogorske pravoslavne crkve jeste presuda Evropskog suda za ljudska prava u predmetu Savez crkava „Riječ Života“ i drugi protiv Hrvatske (predstavka br. 7798/08, presuda od 9. decembra 2010. godine). U ovoj presudi Sud je ustanovio da, iako član 14 u vezi sa članom 9 Konvencije ne obavezuje države da osiguraju pravne efekte vjerskim brakovima ili da obezbijede vjersku nastavu u državnim školama, jednom kada

država odluči da pruži takve privilegije određenim vjerskim zajednicama, takve privilegije spadaju u okvir člana 9, pa će biti zabranjene diskriminacije u uživanju tih privilegija na osnovu vjerske pripadnosti. Sud je posebno naglasio da država koja je zaključila ugovore sa određenim vjerskim zajednicama i na taj način im dala poseban status mora obezbijediti da kriterijumi za dobijanje tog posebnog statusa budu primijenjeni na nediskriminatoran način. Upravo ovaj princip je prekršen u slučaju Crnogorske pravoslavne crkve – dok su druge vjerske zajednice dobile zemljište, finansijska sredstva i mogućnost izgradnje vjerskih objekata, Crnogorskoj pravoslavnoj crkvi je to sistematski uskraćivano, bez objektivnog i razumnog opravdanja.

Smatramo da ravnopravan i nediskriminatoran tretman svih vjerskih zajednica predstavlja sastavni dio evropskih standarda u oblasti temeljnih prava, te da aktuelni pregovarački proces pruža važnu priliku da se ovo pitanje jasno adresira u dijalogu između Evropske unije i Crne Gore. Pozivamo Evropsku uniju da, u skladu sa svojom politikom proširenja i principima vladavine prava, uključi status Crnogorske pravoslavne crkve kao eksplicitno mjerilo za zatvaranje Poglavlja 23, koje se odnosi na pravosuđe i temeljna prava, kao i Poglavlja 24, koje se odnosi na pravdu, slobodu i bezbjednost.

Uvjereni smo da postoji institucionalna, vrijednosna, zakonska i politička obaveza Evropske unije da pomogne Crnoj Gori, Crnogorskoj pravoslavnoj crkvi i njenim građanima da riješe ovo pitanje. Ljubazno Vas molimo da uzmete u razmatranje dostavljeni non-paper koji se nalazi u prilogu ovog obraćanja, te da – u mjeri u kojoj je to moguće u okviru Vaših nadležnosti – uključite pitanje ravnopravnosti vjerskih zajednica, uključujući Crnogorsku pravoslavnu crkvu, u redovne izvještaje o stanju temeljnih prava i vladavine prava u Crnoj Gori, kao i u diskusije i preporuke vezane za privremena mjerila i zatvaranja poglavlja 23 i 24.

Ključna teza koju zastupamo glasi: Crna Gora ne može zatvoriti Poglavlje 23 dok Crnogorska pravoslavna crkva ne ostvari punu pravnu i institucionalnu ravnopravnost, u skladu sa Ustavom i evropskim standardima ljudskih prava.

Stojimo na raspolaganju za dodatna pojašnjenja, dostavljanje prateće dokumentacije i eventualni sastanak na kojem bismo detaljnije predstavili nalaze i preporuke iz priloženog non-papera.

Odgovor na inicijativu/predlog/sugestiju/komentar 1

U vezi s inicijativom da se pitanje ravnopravnosti vjerskih zajednica i položaj Crnogorske pravoslavne crkve uvrste u Program pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji, ukazujemo da Program pristupanja Crne Gore EU predstavlja dokument u koji resorna ministarstva unose planove za usklađivanje strateškog okvira i zakonodavstva iz svoje nadležnosti sa pravnom tekovinom EU. Imajući u vidu da predmetna inicijativa ima širi opseg od navedenog, Ministarstvo evropskih poslova pozdravlja obraćanje Crnogorske pravoslavne crkve i njen doprinos procesu, uz napomenu da ova tema nije predmet usklađivanja i da se ne može adresirati kroz predmetni program. .

Inicijativa/predlog/sugestija/komentar 2 (NVO Udruženje penzionera Crne Gore – za dostojan život čovjeka)

“1) Poglavlje 19 – Socijalna politika i zapošljavanje

1.1. Adekvatnost penzija i smanjenje siromaštva starijih lica

Predlažemo da se u okviru poglavlja 19, u dijelu koji se odnosi na socijalnu uključenost i borbu protiv siromaštva, u revidirani PPCG uvrste sljedeći ciljevi i mjere:

1. Planiranje izrade posebnog strateškog dokumenta (plana upravljanja, strategije ili akcionog plana) za unapređenje adekvatnosti penzijskog sistema sa fokusom na penzionere sa najnižim primanjima.

2. Izrada posebnog zakona o obaveznom penzionom osiguranju kapitalizacijom individualne štednje (isto je kao izvor finansiranja predviđeno u postojećem Zakonu o Fondu PIO, član 1), ali nije provedeno u praksi).
3. Radikalne izmjene i dopune Zakona o penzionom i invalidskom osiguranju CG (postojeća rješenja su zastarjela, nužan je novi model obračuna i usklađivanja penzija koji se u uporednoj praksi pokazao kao svrsishodan).
4. Zbog sve dužeg prosječnog životnog vijeka građana predlažemo uvođenje posebnog cilja posvećenog adekvatnosti penzija i smanjenju siromaštva starijih lica, uz korišćenje standardnih EU indikatora (npr. stopa rizika od siromaštva starijih, odnos prosječne i minimalne penzije prema medijalnoj zaradi, i sl.).
5. Predviđanje mjere (standarda kvaliteta života) koje bi podrazumijevale razmatranje modela vezivanja najniže penzije za jasno definisani referentni pokazatelj (npr. procenat medijalne zarade ili nacionalne linije siromaštva).
6. Usklađivanje ključnih zakona iz oblasti penzijskog i socijalnog staranja tako da starija lica budu eksplicitno prepoznata kao prioritetna grupa u politikama socijalne inkluzije.
7. Predlažemo radikalne izmjene i dopuna Zakona o socijalnom savjetu CG u kome nisu zastupljene sve stejholderske grupe kao što je to slučaj u uporednoj međunarodnoj praksi (penzioneri i drugi), koji za sada, umjesto da filtrira odluke od posebne važnosti prema Vladi, služi više za fingiranje odluka što je u praksi dovelo do urušavanja penzionog o zdravstvenog sistema CG:

1.2. Razvoj sistema dugotrajne njege i usluga u zajednici za starije osobe

Predlažemo da se u okviru istog poglavlja predvide i mjere koje se odnose na razvoj sistema dugotrajne njege, kao što su:

1. Izrada i usvajanje zakonskog ili podzakonskog okvira koji uređuje oblast dugotrajne njege, uključujući kućnu negu, usluge pomoći u kući, dnevne centre, gerontodomaćice i druge usluge u zajednici.
2. Uvođenje indikatora koji prate obuhvat starijih lica ovim uslugama (npr. procenat starijih koji koriste neku uslugu dugotrajne njege).
3. Planiranje razvoja, obuke i jačanja kadrovskih kapaciteta za pružanje dugotrajne njege (obuke za gerontodomaćice, stručne radnike i dr.).
4. Podsticanje modela integrisanih zdravstveno-socijalnih usluga u zajednici, u saradnji sa lokalnim samoupravama i organizacijama civilnog društva, uključujući udruženja penzionera."

Odgovor na inicijativu/predlog/sugestiju/komentar 2

U vezi sa inicijativom za izmjene Zakona o socijalnom savjetu, podsjećamo da je postojeći zakonodavni okvir uspostavljen na principima tripartitnog socijalnog dijaloga (Mada Crne Gore, reprezentativna udruženja sindikata i poslodavačkih organizacija), što je u skladu sa konvencijama Međunarodne organizacije rada (MOR) i praksom zemalja članicama Evropske unije.

Program pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji u ovom segmentu primarno prati usklađivanje sa specifičnom pravnom tekovinom EU koje definišu ulogu socijalnih partnera. Izmjena strukture članstva zahtijevala bi promjenu sistemskog pristupa socijalnom dijalogu, što nije predmet planiranja kroz PPCG, čiji je fokus harmonizacija sa postojećom pravnom tekovinom EU.

Adekvatnost penzija i penzioni sistem

Normativno uređenje penzijskog sistema, uključujući visinu penzija, modele usklađivanja, izradu posebnih zakona ili redefinisanje postojećeg sistema, ne predstavlja dio obaveza koje proizilaze iz pravne tekovine EU u poglavlju 19. Evropska unija kroz ovo poglavlje ne propisuje zahtjeve koji bi uređivali strukturu penzionog sistema država kandidata, niti nalaže uvođenje kapitalizovanih šema, promjene načina usklađivanja penzija ili uspostavljanje minimalnih penzijskih standarda.

U skladu s tim, predlozi koji se odnose na: izradu posebne strategije za adekvatnost penzija, donošenje posebnog zakona o kapitalizovanoj štednji, radikalne izmjene i dopune Zakona o PIO, vezivanje najniže penzije za referentne pokazatelje, izmjene Zakona o socijalnom savjetu radi proširenja sastava, ne predstavljaju obaveze koje proističu iz obaveznog dijela pravne tekovine EU u poglavlju 19, te samim tim ne mogu biti uključene u PPCG kao mjerljive obaveze iz pregovaračkog procesa. Iako su pitanja adekvatnosti penzija i suzbijanja rizika od siromaštva starijih populacija važna sa aspekta javnih politika, ona nijesu predmet harmonizacije sa pravnom tekovinom EU u okviru poglavlja 19.

Dugotrajna njega i usluge u zajednici

Pravna tekovina EU u poglavlju 19 takođe ne propisuje obavezu donošenja posebnog zakonskog okvira za dugotrajnu negu, niti utvrđuje standardizovane modele, kadrovske kapacitete, obavezan opseg usluga u zajednici ili indikatori okvir za ovu oblast. EU u ovoj oblasti definiše preporuke i dobre prakse kroz otvorenu metodu koordinacije, dok obavezujući pravni zahtjevi ne postoje.

Napominjemo, dugotrajna njega nije socijalna usluga, a integrisani pristup uslugama koji predstavlja kombinovanje pružanja usluga iz različitih sektora kao način da se sveobuhvatno i sinhronizovano odgovori na različite potrebe jednog korisnika, u kojem se korisnik usluga stavlja u centar politika čime se obezbjeđuje veća efikasnost, biće propisan u novom Zakonu o socijalnoj i dječjoj zaštiti.

Shodno tome, predlozi koji se odnose na: izradu zakona ili podzakonskog akta o dugotrajnoj njezi, uspostavljanje indikatora praćenja obuhvata starijih lica, planiranje razvoja kadrova za pružanje dugotrajne njege, uvođenje integrisanih zdravstveno-socijalnih usluga, ne predstavljaju dio obaveza iz pravne tekovine EU koje Crna Gora mora ispuniti u okviru pregovaračkog poglavlja 19 i ne mogu biti uključeni u PPCG kao mjerljive pregovaračke obaveze.

Crna Gora kroz PPCG definiše isključivo one aktivnosti koje proizilaze iz obaveznog dijela pravne tekovine Evropske unije. Predložene aktivnosti odnose se na oblasti koje EU uređuje preporukama i dobrovoljnim instrumentima koordinacije, a ne obavezujućim propisima, te stoga nijesu predmet usklađivanja u okviru poglavlja 19 i ne mogu biti dio PPCG kao obaveze prema EU.

Inicijativa/predlog/sugestija/komentar 3 (NVO Udruženje penzionera Crne Gore – za dostojan život čovjeka)

“2) Poglavlje 28 – Zaštita potrošača i zdravlja

2.1. Pristupačnost zdravstvene zaštite za starija lica

Predlažemo da se u okviru poglavlja 28 u revidirani PPCG uvrste:

1. Mjere za unapređenje pristupačnosti primarne zdravstvene zaštite za starija lica (bolja geografska dostupnost, smanjenje lista čekanja za usluge i dijagnostiku koja je posebno važna za stariju populaciju).

2. Razvoj i širenje preventivnih programa usmjerenih na starije osobe (skriningi, programi za kardiovaskularne i hronične bolesti, vakcinacija i sl.), uz jasno definisane ciljeve obuhvata.
3. Posebno isticanje potrebe da se prilikom usklađivanja sa EU standardima u oblasti zdravstva vodi računa o specifičnim potrebama starijih lica, uključujući pristupačnost informacija, objekata i usluga.

2.2. Informisanje i zaštita starijih kao potrošača

Predlažemo:

1. Uvrštavanje mjera koje podrazumijevaju bolje informisanje starijih potrošača o njihovim pravima, posebno u oblasti finansijskih usluga, komunalnih usluga i digitalnih usluga.
2. Jačanje mehanizama za zaštitu starijih potrošača od nepoštene poslovne prakse i potencijalnih zloupotreba.”

Odgovor na inicijativu/predlog/sugestiju/komentar 3

U skladu sa dostavljenim sugestijama, ukazujemo da ista nisu predmet Programa pristupanja Crne Gore EU, imajući u vidu da se ne tiču prenošenja akata EU u nacionalno zakonodavstvo.

U vezi sa razvojem i širenjem preventivnih programa usmjerenih na starije osobe, ukazujemo da u Crnoj Gori postoje ključni programi imunizacije i skriningi koji obezbjeđuju kontinuiranu zaštitu zdravlja prioritetnih grupa. Program imunizacije obuhvata vakcinaciju protiv sezonskog gripa, pneumokoka i COVID-19, sa posebnim fokusom na osobe starije od 65 godina i hronične bolesnike. Nakon višegodišnjeg pada, obuhvat vakcinacije protiv gripa bilježi oporavak, a u domovima za stare uspostavljen je redovan epidemiološki nadzor, uključujući sedmično praćenje i kontrolu sprovođenja vakcinacije. IJZCG je razvio i javno dostupan interaktivni dashboard koji omogućava transparentan uvid u podatke o grip vakcinaciji, dok je za 2026. godinu planirana intenzivnija saradnja sa udruženjima penzionera u cilju jačanja edukacije i promocije vakcinacije.

Pored imunizacije, sprovode se i skrining programi od javnozdravstvenog značaja, čiji je cilj smanjenje obolijevanja i smrtnosti od hroničnih nezaraznih bolesti, rano otkrivanje maligniteta i identifikacija premalignih stanja. U Crnoj Gori se realizuju skrining za rak dojke (za žene 50–69 godina, na svake dvije godine), skrining raka debelog crijeva (za osobe 50–74 godine, svake dvije godine) i skrining raka grlića materice (za žene 30–50 godina, na pet godina), čime se obezbjeđuje dostupnost preventivnih pregleda i doprinosi smanjenju zdravstvenih nejednakosti.

Kada je riječ o instrumentima podrške koji su dio sistema zdravstvene zaštite, osnovni pravni okvir čine Zakon o zdravstvenoj zaštiti i Zakon o obaveznom zdravstvenom osiguranju. Odredbama navedenih zakona regulisana je, između ostalog i zdravstvena zaštita osoba starijih od 65 godina.

Ministarstvo zdravlja ima ulogu u kreiranju zdravstvene politike i obezbjeđivanju sredstava i uslova za adekvatnu zdravstvenu negu i zaštitu starih lica. U saradnji s Ministarstvom finansija i socijalnog staranja Ministarstvo zdravlja rješava pitanja obima, dostupnosti i kvaliteta zdravstvenih usluga koje se pružaju u okviru ustanova smještaja.

Domovi zdravlja, kao ustanove primarne zdravstvene zaštite, obezbjeđuju niz usluga namijenjenih zadovoljavanju potreba starijih osoba koje zahtijevaju dugotrajnu negu. U pitanju su usluge kućnog liječenja, patronažne posjete, kao i palijativna njega.

Zdravstvena zaštita je organizovana na primarnom, sekundarnom i tercijarnom nivou, a u okviru primarnog nivoa obuhvataju se usluge namijenjene osobama koje imaju potrebu za kontinuiranom i dugotrajnom zdravstvenom njegom. U tom smislu Zakon prepoznaje sljedeće usluge:

- Kućno liječenje i patronažnu posjetu,
- Palijativnu njegu.

Pored toga, osigurana lica starija od 67 godina života, su oslobođena participacije za korišćenje zdravstvenih usluga.

Inicijativa/predlog/sugestija/komentar 4 (NVO Udruženje penzionera Crne Gore – za dostojan život čovjeka)

“3) Poglavlje 10 – Informatičko društvo i mediji

3.1. Digitalna inkluzija starijih osoba i prilagođavanje e-usluga

Predlažemo da se u okviru poglavlja 10 u revidirani PPCG unesu sljedeće mjere:

1. Obaveza da ključne digitalne javne usluge (eUprava, eZdravlje, ePorezi i dr.) budu prilagođene starijim korisnicima, kroz:
 - jednostavnije i preglednije korisničke interfejsse,
 - mogućnost povećanja fonta i poboljšanja čitljivosti,
 - smanjenje broja koraka u najčešćim procedurama.
2. Predviđanje alternativnih kanala pristupa uslugama za starija lica (šalteri sa obukom osoblja za rad sa starijim korisnicima, posebne info-linije/call-centri, pomoć pri popunjavanju elektronskih obrazaca).
3. Uvođenje posebnog programa digitalne pismenosti za lica starija od 50 godina, koji bi se realizovao u saradnji sa lokalnim samoupravama, centrima za obrazovanje odraslih i organizacijama civilnog društva, uključujući udruženja penzionera.
4. Mogućnost da Udruženje penzionera Crne Gore bude prepoznato kao partner u izradi i realizaciji ovih programa, imajući u vidu direktan pristup ciljnoj grupi.“

Odgovor na inicijativu/predlog/sugestiju/komentar 4

Predložene mjere su usklađene sa pravcima djelovanja koje već planiramo kroz PPCG, posebno u dijelu donošenja konkretnih zakonskih i strateških rješenja koji će regulisati digitalnu uključenost starije populacije. U okviru planiranih akata već je inkorporirano unapređenje pristupa ključnim digitalnim javnim uslugama, uz zahtjev da one budu intuitivnije, jednostavnije za upotrebu i dostupne svima.

Dalje, PPCG predviđa i razvoj jasnih mehanizama alternativnog pristupa uslugama, kao što su fizički šalterski servisi sa obučanim osobljem, posebne info-linije i podrška pri korišćenju elektronskih procedura, što je u direktnoj vezi sa vašom tačkom 2.

Programi digitalne pismenosti za osobe starije od 50 godina takođe su sastavni dio planiranih politika – kroz saradnju sa lokalnim samoupravama, centrima za obrazovanje odraslih i civilnim sektorom. Ovakvi programi biće sistemski definisani kroz strateške dokumente, uz poseban fokus na održivost i dostupnost edukacije. Budući da su aktuelna strateška rješenja donijeta za period do 2026. godine, očekujemo da će novim strateškim rješenjima od 2027. ovom pitanju biti posvećena veća pažnja.

Inicijativa/predlog/sugestija/komentar 5 (NVO Udruženje penzionera Crne Gore – za dostojan život čovjeka)

„4) Poglavlje Statistika – 18

Predlažemo da posebnu pažnju obratite na ovo poglavlje:

1. Predlažemo da Monstat izradi i usvoji novu metodologiju, naučno utemeljenu, što se primarno odnosi na utvrđivanje prosječne zarade, broja zaposlenih, stope rasta cijena, obračuna i visine stope rasta i strukture BDP CG i drugo.
2. Monstat, kada su u pitanju podaci, odnosno saopštenja o radnoj snazi, zaradama, indeksu potrošačkih cijena u kontinuitetu koristi zastarjelu i metodološki i naučno apsolutno pogrešnu metodologiju. Pri tome se, i dalje koriste podaci koji se prikupljaju, ako se uopšte prikupljaju, na bazi pogrešno odabranog uzorka preduzeća, koji se ne može smatrati kvalifikovanim. Ujedno, iako je Monstat svojim godišnjim planom rada za 2024. i 2025. godinu predvidio da te podatke koristi iz tzv. „administrativnih izvora“, što znači od Poreske uprave CG, pokazalo se da ne poštuju svoj vlastiti godišnji program i saopštavaju pogrešne podatke pri čemu ignorišu spoznaju da su podaci koji se tiču zarada, broja zaposlenih, potrošačkih cijena od ključnog značaja za programske razvojne odluke Vlade CG!
3. Nešto slično se dešava i sa obračunom BDP, gdje npr. Obračunom na bazi potrošnje zalihe dosežu i do 9 %, što je neprimjereno, pa su zbog toga i drugih promašaja upozoreni od zvaničnih evropskih institucija koje se bave statističkim istraživanjima da izvrše potrebne korekcije u tom smislu, čak vezano i za prethodne godine!
4. Ako Monstat i dalje nastavi da Fondu PIO dostavlja podatke prikupljene na bazi uzorka koji se ne može smatrati kvalifikovanim, bićemo prisiljeni da o tome obavijestimo zvanične evropske institucije koje se bave statističkim istraživanjima (Eurostat i dr.).“

Odgovor na inicijativu/predlog/sugestiju/komentar 5

Zahvaljujemo na dostavljenim sugestijama i interesovanju koje Udruženje pokazuje za unapređenje statističkog sistema Crne Gore, posebno u dijelu koji se odnosi na makroekonomske pokazatelje od značaja za kreiranje javnih politika.

Želimo prije svega istaći da se svi ključni makroekonomski statistički podaci – uključujući prosječne zarade, broj zaposlenih, indeks potrošačkih cijena i BDP – proizvode isključivo u skladu sa važećom legislativom Evropske unije i međunarodno utvrđenim statističkim standardima. O usklađenosti našeg rada, pouzdanosti metodologija i kvaliteta podataka redovno svjedoče evaluacije Evropske komisije i Eurostat-a, kao nadležnih institucija na nivou EU.

Metodologije koje se koriste u proizvodnji statističkih podataka nijesu predmet subjektivne procjene niti se mogu mijenjati van međunarodno propisanih okvira. One su jasno definisane u EU regulativi i predstavljaju obavezu za sve zemlje kandidate, kao i članice EU, u okviru poglavlja 18 – Statistika. U tom smislu, izmjene metodologija ne mogu biti sprovedene na osnovu pojedinačnih inicijativa, već isključivo kroz međunarodno usaglašene procedure u kojim učestvuje Eurostat.

U vezi sa navodima o statistici zaposlenosti i zarada, ističemo da Uprava za statistiku primjenjuje metodološke standarde definisane od strane Eurostat-a i Međunarodne organizacije rada (ILO). Takođe, prelazak na korišćenje relevantnih administrativnih izvora podataka odvija se u skladu sa planom i tehničkim mogućnostima, uz kontinuiranu saradnju sa Poreskom upravom i ostalim institucijama.

Kada je riječ o komentaru koji se odnosi na BDP, želimo naglasiti da se obračun nacionalnih računa vrši kroz tri međunarodno propisana pristupa – proizvodni, rashodni i dohodovni – od kojih se proizvodni metod koristi kao referentni upravo zato što obuhvata najširi i najpouzdaniji set podataka. Komponenta zaliha predstavlja samo jednu podkategoriju u okviru bruto investicija i ne određuje sam nivo BDP-a. Svi podaci, uključujući i one o investicijama i

zaliham, redovno se dostavljaju Eurostat-u, koji do sada nije imao primjedbi niti zahtjeva za korekcije ovih komponenti.

Takođe, želimo informisati da je Uprava za statistiku nedavno sprovela redovnu benčmark reviziju BDP-a za period 2006–2024, uz proširen i unaprijeđen set izvora podataka. Ovaj proces se sprovodi u svim državama članicama i kandidatima i predstavlja dio ispunjavanja završnih mjerila za poglavlje 18 – Statistika.

Uvažavamo interesovanje Udruženja i spremni smo da, u mjeri naših nadležnosti, dodatno pojasnimo načine na koje se proizvode i verifikuju statistički podaci u Crnoj Gori. Istovremeno, napominjemo da su metodološka pitanja u nadležnosti institucija koje su za to određene EU propisima, te da se njihova primjena odvija u kontinuiranom dijalogu sa Eurostat-om kao relevantnom evropskom institucijom.

Inicijativa/predlog/sugestija/komentar 6 (NVO Udruženje penzionera Crne Gore – za dostojan život čovjeka)

„5) Poglavlje 20 – Preduzetništvo

Predlažemo da se u okviru ovog poglavlja:

1. Izradi strategija unapređenja i podsticanja porodičnog biznisa
2. Akcioni plan realizacije strategije unapređenja porodičnog biznisa“

Odgovor na inicijativu/predlog/sugestiju/komentar 6

Uvažavamo sugestiju udruženja penzionera i prepoznajemo značaj porodičnog preduzetništva za razvoj lokalnih zajednica i očuvanje tradicionalnih poslovnih modela. Međutim, izrada posebne Strategije unapređenja i podsticanja porodičnog biznisa, kao i pratećeg akcionog plana, trenutno nije predviđena planovima Ministarstva ekonomskog razvoja. Razlog je to što su pitanja pokretanja i razvoja biznisa, uključujući i porodične biznise, već obuhvaćena postojećim strateškim dokumentima i programima podrške preduzetništvu, pa se njihova implementacija sprovodi kroz te mehanizme.

Inicijativa/predlog/sugestija/komentar 7 (NVO Udruženje penzionera Crne Gore – za dostojan život čovjeka)

„6) Poglavlje 23 – Pravosuđe i temeljna prava

6.1. Borba protiv diskriminacije po osnovu starosti

Predlažemo da se u okviru Poglavlja 23:

1. U proces usklađivanja sa EU pravom u oblasti zabrane diskriminacije eksplicitno uključi starosna dob kao jedan od osnova na koji se obraća posebna pažnja, posebno u oblastima rada, pristupa u slugama, zdravstvu i finansijskom sektoru.
2. Predvide mjere za jačanje institucionalnih kapaciteta tijela nadležnih za zaštitu od diskriminacije, sa posebnim osvrtom na slučajeve diskriminacije starijih lica.
3. Planiraju kampanje za podizanje svijesti javnosti o štetnosti stereotipa i praksi koje dovode do diskriminacije po osnovu starosti (ageizam).

4.2. Učešće starijih lica u kreiranju javnih politika

Predlažemo da se u istom poglavlju, ali i u okviru Poglavlja 19, predvidi:

1. Uključivanje predstavnika organizacija penzionera i starijih lica u savjetodavna i radna tijela koja se bave socijalnom politikom, zdravstvom, penzijama i politikama aktivnog starenja.

2. Formalno prepoznavanje Udruženja penzionera Crne Gore kao partnera u konsultativnim procesima u oblastima koje direktno utiču na stariju populaciju.”

Odgovor na inicijativu/predlog/sugestiju/komentar 7

6.1. Borba protiv diskriminacije po osnovu starosti Predlažemo da se u okviru Poglavlja 23:

1. U proces usklađivanja sa EU pravom u oblasti zabrane diskriminacije eksplicitno uključi starosna dob kao jedan od osnova na koji se obraća posebna pažnja, posebno u oblastima rada, pristupa uslugama, zdravlju i finansijskom sektoru.

Starosna dob je već eksplicitno navedena kao jedno od zaštićenih ličnih svojstava u Predlogu zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije. Propis već u potpunosti obuhvata zabranu diskriminacije po osnovu starosne dobi, kao i primjenu tog načela u svim relevantnim oblastima društvenog života, uključujući radne odnose, pristup dobrima i uslugama, zdravstvenu zaštitu i druge.

S obzirom na to da je starosna dob već jasno normirana u tekstu Predloga zakona, dodatno regulisanje u smislu posebnog isticanja nije potrebno, tj. nije u skladu nomotehničkim pravilima za izradu propisa.

2. Predvide mjere za jačanje institucionalnih kapaciteta tijela nadležnih za zaštitu od diskriminacije, sa posebnim osvrtom na slučajeve diskriminacije starijih lica.

Budući da Predlog zakona već sadrži normativni okvir kojim se uređuje nadležnosti i djelovanje organa zaduženih za postupanje u slučajevima diskriminacije, jačanje institucionalnih kapaciteta predstavlja dio redovnih obaveza nadležnih organa, te se ova sugestija može smatrati prihvatljivom kao podrška unapređenju implementacije zakona.

Shodno tome, sugestija se prihvata u okviru sprovođenja javnih politika i strateških aktivnosti nadležnih organa, misleći prvenstveno na Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalnog dijaloga.

3. Planiraju kampanje za podizanje svijesti javnosti o štetnosti stereotipa i praksi koje dovode do diskriminacije po osnovu starosti (ageizam).

Predlog zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije predvide obavezu organa državne uprave da preduzimaju mjere usmjerene na unapređenje jednakosti i sprečavanje svih oblika diskriminacije, uključujući i podizanje nivoa svijesti o štetnosti stereotipa i diskriminatornih praksi.

Kampanje usmjerene na sprečavanje diskriminacije po osnovu starosne dobi u potpunosti su u skladu sa ciljevima zakona i predstavljaju dio šireg koncepta promocije jednakosti, u skladu sa evropskim standardima i praksom.

Ova sugestija je prihvatljiva u okviru sprovođenja javnih politika i biće razmotrena prilikom planiranja aktivnosti institucija nadležnih za promociju i zaštitu ljudskih prava.

4.2. Učešće starijih lica u kreiranju javnih politika

Predlažemo da se u istom poglavlju, ali i u okviru poglavlja 19, predvide:

1. Uključivanje predstavnika organizacija penzionera i starijih lica u savjetodavna i radna tijela koja se bave socijalnom politikom, zdravstvom, penzijama i politikama aktivnog starenja.

2. Formalno prepoznavanje Udruženja penzionera Crne Gore kao partnera u konsultativnim procesima u oblastima koje direktno utiču na stariju populaciju.

Uključivanje organizacija koje zastupaju interese starijih lica predstavlja poželjan i kompatibilan pravac razvoja javnih politika.

Međutim, sastav savjetodavnih i radnih tijela, tj. kriterijumi i postupak izbora predstavnika nevladinih organizacija u radne grupe i druga radna tijela, uređeni su posebnim propisom a to je Uredba o izboru predstavnika nevladinih organizacija u radna tijela organa državne uprave i sprovođenju javne rasprave u pripremi zakona i strategija.

Inicijativa/predlog/sugestija/komentar 8 (NVO Udruženje penzionera Crne Gore – za dostojan život čovjeka)

„7) Poglavlje 25 - Nauka i istraživanje

1. Strategija razvoja klastera za period 2026-2031.g.
2. Pravilnik o organizaciji naučno tehnoloških parkova, biznis centara i poslovnih inkubatora.“

Odgovor na inicijativu/predlog/sugestiju/komentar 8

Ove dvije inicijative ne treba da budu dio obaveza u okviru pregovaračkog poglavlja 25, jer nisu dio pravne tekovine EU u oblasti nauke i istraživanja, koji se zasniva na principu otvorene koordinacije, a ne na obavezujućem zakonodavstvu.

U vezi inicijative koja se odnosi na Strategiju razvoja klastera napominjem da ista predstavlja instrument industrijske politike i konkurentnosti, što spada u nadležnosti Ministarstva ekonomskog razvoja i Poglavlja 20, a ne u Poglavlje 25. Iako je u okviru S3 2019-2024 postojala inicijativa za jačanje klusterske politike, upravo zbog nedostatka impulsa od strane privatnog sektora, ali i resora nadležnih za politiku klastera u oblasti prioriteta S3 (poljoprivrede, turizma, energije i ICT-a), u okviru S3 jedino je podržana inicijativa Cortex ICT klastera. Nova Strategija pametne specijalizacije (S3) će, u skladu sa svojim mandatom, podržati svaku održivu inicijativu koja doprinosi razvoju identifikovanih prioriteta domena, ali inicijativa mora doći od sektorski nadležnih ministarstava, jer S3 ne može preuzimati nadležnosti niti kreirati obaveze koje proizilaze iz resorne politike.

Pravilnik o organizaciji naučno-tehnoloških parkova, biznis centara i inkubatora je pitanje nacionalne politike inovacija i upravljanja infrastrukturom, koje se ne odnosi na zahtjeve harmonizacije sa EU pravnom tekovinom. Stoga treba jasno razdvojiti obaveze usklađivanja sa *acquis-em* od dobrovoljnih razvojnih mjera koje se sprovode na nacionalnom nivou.

Inicijativa/predlog/sugestija/komentar 9 (NVO Udruženje penzionera Crne Gore – za dostojan život čovjeka)

„8) Poglavlje 26 – Obrazovanje i kultura

Zakonodavni okvir

- 8.1. Strategija razvoja sporta 2026-2031-godina
- 8.2. Akcioni plan implementacije strategija sporta za 2026.g.
- 8.3. Cjeloživotno učenje i aktivno starenje

Predlažemo da se u okviru Poglavlja 26 u revidirani PPCG uvrsti:

1. Prepoznavanje cjeloživotnog učenja kao instrumenta za jačanje socijalne uključenosti starijih lica (kursevi digitalnih vještina, finansijske pismenosti, stranih jezika, kulturnih i kreativnih aktivnosti i sl.).
2. Podsticanje programa neformalnog obrazovanja za starije osobe u saradnji sa organizacijama civilnog društva i lokalnim zajednicama.

3. Razvoj i podrška projektima koji doprinose aktivnom starenju, društvenoj participaciji i intergeneracijskoj solidarnosti.”

Odgovor na inicijativu/predlog/sugestiju/komentar 9

8.1. Strategija razvoja sporta 2026-2031 godina

Trenutno važeća Strategija sporta se odnosi na period 2024-2028. godine

8.2. Akcioni plan - implementacija strategije sporta za 2026.g.

Akcioni plan za 2026. će biti usvojen do marta 2026. godine.

8.3. Cjeloživotno učenje i aktivno starenje

U vezi sa dostavljenim zahtjevom koji se odnosi na unapređenje položaja i socijalne uključenosti starijih lica, potvrđujemo da su aktivnosti obuhvaćene navedenim tačkama već predviđene Planom obrazovanja odraslih (2025 – 2029) i usklađene sa strateškim opredjeljenjima Ministarstva, koja podrazumijevaju intenziviranje saradnje sa lokalnim akterima i NVO sektorom u cilju proširivanja ponude za starija lica. Kroz prioritetnu oblast Unaprđenje kvaliteta programa obrazovanja definisana je aktivnost Razvoj programa obrazovanja za ranjive kategorije i starija lica sa akcentom na unapređenje digitalnih vještina i jačanja međugeneracijske povezanosti.

Podsjećamo da u okviru manifestacije Dani obrazovanja odraslih svake godine obilježavamo 1. oktobar, Međunarodni dan starijih osoba. Takođe, kroz međunarodne projekte podstičemo aktivnosti posvećene navedenoj populaciji kroz organizaciju radionica posvećenih socijalnoj empatiji kojima se podstiče podrška ljudima starije dobi.

Mjesto i datum sačinjavanja Izvještaja: Podgorica, 11. decembar 2025. godine